

Aliráðstevnan 2022

Magnus Rasmussen, landsstýrismaður

Góðan morgun, gott at síggja tykkum

Tað er ein heiður fyri meg, sum landsstýrismaður í umhvørvis- og vinnumálum, at fáa høvi at seta hesa árligu aliráðstevnuna.

Eg vil byrja við at ynskja øllum tykkum, sum fáast við aling, í fyrítøkunum, í aliumsitingini og eftirlitinum og í granskingini, til lukku.

Til lukku við at tit í alivinnuni enn eina ferð hava megnað at vaksa um tøkuna og útflutningin, bæði í nøgd og í virði, so at útflutningurin í 2021 táttaði í hálvafimtu milliard krónur, sum var nærum helvtin av øllum føroyska útflutningsvirðinum. Tað er imponerandi, og vit eru øll greið yvir hvussu ómetaliga stóran týðning alivinnan hevur fyri alt føroyska samfelagið.

Vøksturin í alivinnuni er eisini grundarlag fyri vøksstri í nógvum øðrum vinnum, serliga hjá veitarum sum gera ringar, fódurflakar, tøkniligar skipanir, nótir og mangt annað. Fleiri av hesum veitarum eru nú eisini vorðnir týðandi leikarar í altjóða aling, og veita loysnir um allan heimin.

Her er sanniliga nógv hent, síðani eg arbeiddi í alivinnuni fyri uml. 25 árum síðani. Broytingin og menningin hesi árin er ovurhonds stór. Fyri meg var tíðin í alingini sera áhugaverd og lærurík – og eg minnst aftur á hana við gleði.

Tá vóru ringar og nótir av heilt øðrum slag og dimensiónum enn í dag, og alibátarnir vóru ikki at samanlíkna við bátarnar sum eru í dag. Teir eru ikki bara vorðnir størri, men eru nú eisini fyltir við alskyns tøkni, sum vit als ikki vistu um tá.

Til at fódra vórðu tá nýttar smáar fódurautomatir, sum skuldu fyllast við handamegi, og ein lutfalsliga stórir partur varð fódraður við skeið. Tak so í dag: Nú verður fódrað umvegis telduskipanir og í ringunum eru kamera, sum fylgja við, hvussu laksurin etur. Og handfaringin av fóðrinum er við oljutrýsti og ikki longur við blóðtrýsti!

Og tá so laksurin skuldi takast, ja tað var tungt og strævið og næstan alt við handakraft – onkur lítil krani kundi hjálpa onkuntíð. Tak so í dag, hvussu hetta gongur fyri seg. Á den broyting. Tað kennist sum hundrað ára menning er hend hesa fjórðingsøldina.

Í útvarpssending herfyri greiddi nývaldi formaðurin í ráðnum fyri gransking, menning og nýskapan, Tórheðin Jensen, frá sínari doktoraritgerð, har hann samanbar nýskapan í fiskivinnuni og í alivinnuni. Størsta munin segði hann vera, at í fiskivinnuni fer nýskapan fyrst og fremst fram úti á havinum, í áhaldandi menning umborð á skipunum. Í alivinnuni, hinvegin, er nýskapanin í nógv størri mun grundað á gransking, á nýggjastu vitan og á miðvísa leitan eftir nýggjum loysnum. Tí eru eisini fleiri fólk við høgari útbúgving í alivinnuni, enn í fiskivinnuni.

Kortini hevur útboðið av útbúgvingum til fólkinum, sum starvast við **praktiskum** uppgávum í alivinnuni, verið lítið. Tí haldi eg tað vera sera gott, at arbeið verður við at gera eina alara-útbúgving, og at alifyrítøkurnar eru til reiðar at bjóða lærupláss til framtíðar alararnar.

Hóast ræðandi russiska innrásin í Ukraina minnir okkum á, hvussu skjótt allar fortreytir kunnu broytast, so er eftirspurningurin eftir føroyskum alifiski stórir. Heimurin veit væl av, at tað er í Føroyum heimsins besti laksur fæst til keyps, og eftirspurningurin eftir laksi er framhaldandi størri enn útboðið.

Tí er grundarlagið gott undir stóru og framsøknu menningarætlanunum í alivinnuni, og risastóru fløgurnar, sum verða gjørðar kring um í landinum, skulu nokk fara at loysa seg.

Men hóttanir eru altíð. Eg hevði herfyri tann stóra heiðurin at seta altjóða lúsaráðstevnuna, sum Fiskaaling var vertur fyri. Eitt einastandandi flott og stórt tiltak, sum tað ikki hevur verið løtuverk at skipa fyri. Serfrøðingar komu úr øllum heiminum at siga frá sínari vitan um laksalýs, um havstreymar, modellering og reinsiskipanir og um, hvussu vit best kunnu stýra fyri at fyribygja at laksalúsini fær fastatøkur.

Eg má siga, at eg var púra ovfarin av, at so nógv fólk ferðaðust allan vegin til Føroya at tosa um lús, men tey vóru veruliga eldhugað og spent at deila nýggjastu vitanina um henda líttla snúltaran.

Og føroysku serfrøðingarnir stóðu avgjørt ikki aftanfyri teir útlendsku. Eg haldi, at vit skulu vera errin av okkara alivinnu, av mongu føroysku veitarunum til alivinnuna, og ikki minni errin av okkara granskingar- og menningarumhvørvi og okkara alifyrisiting.

Eingin keta er sterkari enn veikasta liðið. Vit eru heppin og vit hava verið dugnalig, og vit hava tí nógv sterk lið í alivinnuni. Øll hesi liðini mugu virka saman, og við virðing stuðla virkseminum hjá hvørjum øðrum, so at ikki onkur teirra terast og vikna. Tí skuldi tað hent, er tað so øgiliga skjótt, at tað kann ganga afturá.

Laksalúsini er eitt hugtakandi dømi um, hvussu nógv ymiskar førleikar tað krevur at menna og reka eina burðardyggja alivinnu. Og stríðið móti laksalúsini vísir eisini, hvussu stórir kreativiteturin er í vinnuni, millum granskarar og í stýringini av alivinnuni.

Í hesum stríðnum verða nógv góð ráð roynd, og loysnirnar verða alsamt betri og betri. Tit hava tikið stór tøk eftir stuttari tíð at bøta um, men trupulleikin við lúsini er tó framvegis stórir. Tí er tað so umráðandi, at vit verða enn betri til at arbeiða **við náttúruni** og ikki royna at vinna á henni.

Vitanin um, hvørji árin okkara virksemi hevur á náttúruna, økist alsamt. Og so hvørt sum vit læra meira, verður eisini meira at ansa eftir. Vit mugu ásanna, at tað **er sera** avbjóðandi at ala uttan at dálka umhvørvið og samstundis at bøta um djóravælfærdina og minka um fellið. Men tað er tað sum krevst, fyri at vit í allar tíðir kunnu liva av kovanum í sjónum.

Seinnu árin er spurningurin um trygd fyri matvøruveiting til heimin farin at fylla alsamt meira. Vit, sum eru so fá fólk í einum so risastórum og reinum havøki, kunnu veita heiminum reinan og heilsugóðan mat úr sjónum. At bæði alivinnan og fiskivinnan mugu verða burðardyggar, er tí so sjálvsagt. Vinnurnar skulu framhaldandi mennast, men menningin snýr seg ikki bara um at vaksa í nøgd og inntøkum. Týðningarmest er, at tær mennast til veruliga at verða burðardyggar. Ikki bara í mun til kappingarneytarnar, men serliga í mun til tað, sum náttúran kring okkum ber.

Vit eru eitt av heimsins ríkastu samfeløgum, við góðum kørmum, skúla, heilsuverki og sosialum skipanum. Tá ið vit hugsa um burðardyggan vøkstur, er tí ikki mest átrokandi at viga atlitini til náttúruna upp ímóti sosialum og búskaparligum atlitum. Tað eru atlitini til náttúruna sjálva, sum mugu viga mest, og sum vit mugu seta fram um hini. Náttúran er grundarlagið undir okkara vælferð, og hana skulu vit gera alt fyri at verja.

Hetta hevur eisini alstóran týðning fyri okkara umdømi. Higartil hava vit í rættiliga stóran mun flogið undir altjóða umhvørvisradaranum. Eg haldi ikki at útheimurin altíð hevur verið eins atfinningarsamur móti føroysku alivinnuni, sum móti summum av kappingarneytum okkara, og vit hava kunna liva upp á, at vit ala í heimsins reinasta sjógvi.

Men bæði umhvørvisfelagsskapir, handlar og endabrúkarar fara í alt størri mun at hava eyguni eftir okkum, og áhugin verður bara størri, tess størri føroyska alivinnan verður á heimsmarknaðinum.

Tí hevur tað eisini sera stóran týðning fyri okkara umdømi, at alivinnan verður burðardygg í odd og egg, so at bæði vit sum nú liva, og tey sum taka við eftir okkum, kunnu vera errin av okkara alivinnu.

Tit kenna sjálvandi hesar treytirnar eins væl og eg, og eg veit, at tit øll: alifyritøkurnar, granskararnir og eftirlitið, hvønn dag arbeiða fyri at gera heimsins bestu alitjóð enn betri. Tá ið vit kappast við okkum sjálv, hava vit sanniliga nógv at liva upp til, men tit prógva ferð eftir ferð at tað ber til.

Eg vil enn eina ferð takka fyri at verða boðin við í dag, og við hesum orðum er Aliráðstevnan 2022 sett.